جام جم
فرهنگ
CULTURE
۵
پنجشنبه ■ ۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۵ ■ شماره ۷۳۰۹

نهضت ثبت ملی میراث تمدنی مقاومت

علی دارابی قائم‌مقام وزیر میراث فرهنگی و گردشگری و معاون میراث فرهنگی در نشست تخصصی «صیانت از میراث تمدنی در برابر تهاجم» که در مجموعه کاخ گلستان برگزار شد، از آغاز فرآیند ثبت ملی مکان رویدادهای آسیب‌دیده در حملات اخیر خبر داد. وی با اشاره به مکاتبه جهت ثبت ملی بیت رهبری، بر ضرورت روایتگری دقیق از ابعاد جنایات قدرت‌های جهانی و صیانت از هویت تمدنی ایران تاکید کرد.

دارابی خاطرنشان کرد: تبیین موضوع جنگ و حفاظت از آثار تاریخی در برابر تهاجم وظیفه‌ای بین‌المللی است و تمامی برنامه‌های ملی و جهانی این معاونت- به‌ویژه در روز جهانی موزه- باید با پیوست روایتگری مقاومت اجرا شوند. در این راستا، برنامه‌ای جامع با همکاری ایکوم، ایکوموس و وزارت امور خارجه تدوین شده است تا گزارش‌های کارشناسی جهت ارائه در نشست آتی با حضور معاون اول رئیس جمهور آماده شود. همزمان، پیگیری‌ها برای برگزاری نمایشگاهی ویژه در یونسکو با موضوع خسارات وارده به میراث فرهنگی ایران آغاز شده است. در این نشست، همچنین از ثبت ملی مدرسه میناب و مستندسازی تجمعات مردمی در لاهه خبر داده شد. این رویکرد جدید، گامی استراتژیک برای ثبت تاریخ ایستادگی ملت و تبدیل ابنیه آسیب‌دیده به نمادهای ماندگار در فهرست آثار ملی تلقی می‌شود.

اهل قلم، پدافند فرهنگی ایران

محسن جوادی: جنگ به ما یادآوری کرد که کتاب و فرهنگ، بخشی از سیستم دفاع نرم کشورند

آزاده صالحی
گروه فرهنگ و هنر

حوزه نشر یکی از مهم‌ترین ارکان فرهنگی در هر جامعه به شمار می‌رود، حال آن‌که در سال‌های اخیر، این حیطه به دلایل متعدد که واکاوی هرکدام از آنها جای بحث بسیار دارد، دستخوش فرازونشیب‌هایی قرار گرفته است. در این بین، پیامدهای ناشی از نابسامانی در این حوزه را نباید بر سرانه مطالعه بی‌تاثیر دانست. در روزهای اخیر، وقوع جنگ تحمیلی نه‌تنها نشر، که دیگر حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی را هم تحت‌الشعاع خود قرارداده است. در فرصتی که فراهم شد، با محسن جوادی، معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی درباره راه‌های برون‌رفت از بحران‌هایی که نشر به آن دچار شده به گفت‌وگو نشسته‌ایم.

اگر ممکن است در ابتدا به تشریح وضعیت حوزه نشر در شرایط فعلی بپردازید، به خصوص این‌که به گفته اهالی نشر، این حیطه هم مانند دیگر حوزه‌ها، در ایام جنگ دچار لطمات زیادی شده و تبعات ناشی از این لطمات، ناشران را درگیر کرده است.

همان‌طور که همه می‌دانیم، کشور در سال گذشته درگیر دو جنگ مهم، یعنی جنگ ۱۲روزه و جنگ رمضان بود. جنگ، در هر نقطه‌ای از جهان که رخ دهد، اقتصاد و فرهنگ را با مسائل و فشارهای تازه روبه‌رو می‌کند. امروز حتی در اخبار می‌بینیم که دولت متجاوز آمریکا، با آن‌که هزاران کیلومتر از میدان جنگ فاصله دارد، چگونه درگیر تبعات اقتصادی جنگ است؛ طبیعی است کشوری که در قلب این جنگ تحمیلی و جنایت بوده، با مشکلات به‌مراتب عمیق‌تری مواجه شود. درعین‌حال، چون در دولت دوازدهم نیز به‌عنوان معاون امور فرهنگی وزارت فرهنگ‌وارشاد اسلامی فعالیت کرده‌ام، خوب می‌دانم که بسیاری از مشکلات حوزه نشر، صرفا محصول این روزها و جنگ اخیر نیست، بلکه ریشه‌های آن به سال‌ها قبل برمی‌گردد. نمی‌توانیم نقش جنگ را در تشدید این مشکلات نادیده بگیریم، اما اگر همه چیز را به جنگ تقلیل دهیم، ریشه‌ها را پنهان کرده‌ایم. ما از گذشته با مسائلی مانند تامین کاغذ، به‌روزرسانی صنعت چاپ و نشر، تامین ارز و ملزومات چاپی و کمبود ویترین‌های فروش کتاب (کتابفروشی‌های فعال و پایدار) روبه‌رو بوده‌ایم. اینها زخم‌های مزمن هستند و جنگ به این زخم‌ها فشار آورد و به‌شدت به عمق آنها افزود. معاونت امور فرهنگی از روز نخست جنگ رمضان، بدون تعطیلی (با وجود تقارن با ایام نوروز و تعطیلات) فعالیت خود را ادامه داد و در برخی موارد، برای این‌که کار مردم و ناشران روی زمین نماند، بیش از گذشته فعال شد. ما تصمیم گرفتیم در اوج بحران، چراغ فرهنگ را به هیچ‌وجه خاموش نکنیم. برخلاف ادعای رسانه‌های آمریکایی ـ صهیونیستی که می‌کوشیدند حملات را «صرفا» به تاسیسات نظامی محدود نشان دهند، در عمل شاهد بودیم که مکان‌های فرهنگی از جمله کتابفروشی‌ها، کتابخانه‌ها، دفاتر انتشارات و حتی برخی چاپخانه‌ها در بمباران‌ها آسیب دیدند و حتی به شکل کامل تخریب شدند. با وجود همه این فشارها، حوزه فرهنگ ایستاده است و با قدرت مسیر خود را ادامه می‌دهد. بنده و همکارانم، هم به همت و تلاش اهل فرهنگ ایمان داریم و هم به فردای ایران سربلند بسیار امیدواریم. جنگ، به ما یادآوری کرد که کتاب و فرهنگ، صرفا یک «بخش اقتصادی» نیستند؛ بلکه بخشی از سیستم دفاعی نرم کشورند و به همین دلیل، ما خود را موظف می‌دانیم که با تمام توان، از این حوزه حراست و حمایت کنیم.

آمارها نشان می‌دهد میزان خرید کتاب، نه‌تنها کاهش چشمگیر نداشته بلکه در برخی بخش‌ها با افزایش نیز همراه بوده است. این «چراغ روشن» نباید نادیده گرفت

طبعا در این سال‌ها تنگناهای اقتصادی و نوسانات ارزی به این حوزه آسیب زیادی وارد کرده است، با این حال از دید شما امروز چه موانعی بر سر راه ناشران وجود دارد؟

اگر بخواهم صریح و درعین‌حال منصف باشم، باید بگویم که مشکلات حوزه نشر یک لایه نیست. از یک سو، با بحران‌های ساختاری دیرپا مواجهیم و از سوی دیگر با شوک‌هایی مثل جنگ و نوسانات شدید اقتصادی. این دو روی هم تاثیر می‌گذارند. وقتی قیمت ارز بالا می‌رود، به‌طور طبیعی قیمت کالاهای چاپی نیز افزایش پیدا می‌کند. این افزایش، مستقیم بر قیمت تمام‌شده کتاب اثر می‌گذارد؛ نتیجه‌اش این است که در کنار فشار بر سایر اقلام سبد خانواده، قدرت سبد فرهنگی نیز کاهش می‌یابد. این واقعیت را نه می‌شود انکار کرد و نه باید کوچک شمرد. ما در معاونت فرهنگی، بازار را روزانه رصد می‌کنیم؛ هم از طریق سامانه «بازار کتاب» و هم از طریق شبکه‌های استانی، اتحادیه‌ها و گزارش‌های کتابفروشان در شهرهای کوچک و بزرگ. نکته قابل‌تأمل این است که با وجود همه مشکلات، آمارها نشان می‌دهد میزان خرید کتاب، نه‌تنها کاهش چشمگیر نداشته بلکه در برخی بخش‌ها با افزایش نیز همراه بوده است. این «چراغ روشن» را نباید نادیده گرفت. در این مدت، در فضای رسانه‌ای با روایت‌هایی مواجه بوده‌ایم که صنعت نشر را در آستانه فروپاشی ترسیم می‌کنند؛ این‌که «تا چند ماه دیگر، چیزی از نشر باقی نمی‌ماند». ما هم مشکلات را به‌خوبی می‌شناسیم و آنها را جدی می‌گیریم، اما اغراق و بزرگ‌نمایی، دردی را دوا نمی‌کند و برعکس، بر اضطراب اجتماعی می‌افزاید، بدون این‌که راه‌حلی ارائه دهد. کشور دو جنگ را در یک سال تجربه کرده است و طبیعتا صنایع و کسب‌وکارها مشکل دارند و نشر هم از این قاعده مستثنی نیست. بله، قیمت کاغذ در یک‌سال اخیر افزایش یافته؛ کتاب برای بسیاری گران است؛ قدرت خرید فرهنگی کاهش پیدا کرده؛ همه اینها را کاملا قبول داریم؛ اما اگر حتی در شب هم باشیم، نباید از چراغ‌های روشن غفلت کنیم. یکی از این چراغ‌ها همین است که مردم، با وجود فشارهای معیشتی، هنوز کتاب می‌خرند؛ گاه حتی بیشتر از گذشته. از منظر بنده، امروز «اصلی‌ترین دست‌انداز» صرفا یک عامل اقتصادی یا یک شاخص نیست؛ بزرگ‌ترین مانع، آنجاست که ما به‌جای تمرکز بر حل مسأله، به بازتولید مداوم تصویر «بحران لاینحل» عادت کنیم؛ بنابراین مسئولان، به‌جای تکرار مشکلات، باید بر ارائه و اجرای راه‌حل تمرکز کنند. مردم از ما گزارش بحران نمی‌خواهند؛ (این وظیفه شما اهالی رسانه است) بلکه انتظار دارند ببینند برای عبور از بحران چه می‌کنیم. بنابراین، اگرچه می‌توانیم فهرست بلندی از مشکلات را ردیف کنیم؛ اما ترجیح می‌دهم تاکید کنم که در معاونت فرهنگی، تمرکز ما روی یافتن و پیگیری راه‌حل‌هاست. شخصا هم از میزان فعلی تلاش‌ها راضی نیستم و معتقدم باید بیشتر و بهتر کار کنیم؛ اما در همین شرایط، نباید فراموش کنیم که جامعه هنوز به کتاب اعتماد دارد و این، سرمایه‌ای است که باید پاس داشته شود.

آنچه با اطمینان نسبی می‌توانم بگویم این است که بررسی‌های کارشناسی ما در دو ماه اخیر نشان می‌دهد که میزان مطالعه و خرید کتاب، نسبت به دوره‌های مشابه، کاهش نداشته است

به‌نظر شما مجازی‌شدن این دوره از نمایشگاه کتاب، با حفظ تجارب مشابه در دوره کرونا، چقدر می‌تواند مورد قبول آحاد جامعه قرار بگیرد؟

ابتدا لازم است این نکته را روشن کنم که در بخش دولتی، ما از نظر اجرایی، هیچ مشکلی برای برگزاری نمایشگاه فیزیکی نداشتیم. تمایل شخصی و جمعی ما نیز این بود که سی‌وهفتمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، همچون سال‌های گذشته به‌صورت حضوری برگزار شود؛ همه ما اهمیت بعد «مجالی برای دیدار» بودن نمایشگاه را می‌دانیم اما نمایشگاه کتاب، صرفا یک رویداد چندروزه نیست؛ یک چرخه طولانی آماده‌سازی دارد. ناشران از چندماه قبل برای آن برنامه‌ریزی می‌کنند و اوج این آماده‌سازی معمولا در اسفند، فروردین و ابتدای اردیبهشت است. امسال، همین بازه زمانی، مصادف شد با جنگ رمضان و شرایط خاص اسفند و فروردین. در این وضعیت، از یک‌سو با درخواست‌های جدی بسیاری از ناشران روبه‌رو بودیم که معتقد بودند در این شرایط، امکان آماده‌سازی مطلوب برای نمایشگاه حضوری را ندارند و از سوی دیگر با ملاحظات اجرایی برگزاری یک رویداد عظیم در پایتخت. برآیند این بررسی‌ها، ما را به این جمع‌بندی رساند که با حفظ برنامه اصلی نمایشگاه سی‌وهفتم و انجام آن در فرصت مناسب در سال ۱۴۰۵، هفتمین نمایشگاه مجازی کتاب را در هفته پایانی اردیبهشت برگزار کنیم. کشور در شرایط دشواری است و این دشواری، مسئولیت ما را چند برابر می‌کند. صرف برگزاری یک رویداد، به‌تنهایی نمی‌تواند توجیه‌کننده هزینه‌های مالی و انسانی آن باشد؛ به‌ویژه در شرایطی که با منابع محدود و نیازهای گسترده مواجهیم. ما موظفیم تصمیمی بگیریم که با کمترین هزینه، بیشترین بازده فرهنگی و اقتصادی را داشته باشد. بدون تردید، بعد از اعلام مجازی‌شدن نمایشگاه، عده‌ای به ما انتقاد کردند و در آینده نیز خواهند کرد. شخصا ترجیح می‌دهم مورد نقد قرار بگیرم تا این‌که کاری را فقط برای ثبت در کارنامه انجام دهم؛ کاری که از منظر کارشناسی، نسبت هزینه و فایده آن در شرایط فعلی قابل دفاع نباشد. ما در دولت دوازدهم و در اوج اپیدمی کرونا، با دستور وزیر وقت، جناب آقای دکتر صالحی، طرحی را با عنوان «حمایت از تاب‌آوری صنعت نشر در دوران سخت» تدوین کردیم. یکی از نتایج آن، برگزاری نخستین نمایشگاه مجازی کتاب به‌جای برگزاری دوره سی‌وسوم بود. در سال ۱۴۰۰ نیز دومین نمایشگاه مجازی، بدون برگزاری شکل حضوری برگزار شد و از سال ۱۴۰۱، نمایشگاه حضوری و مجازی به‌صورت همزمان برگزار شدند. امسال، دوباره با وضعیتی روبه‌رو شده‌ایم که می‌توان آن را نوعی «وضعیت فوق‌العاده» دانست؛ با این تفاوت که این بار نه با یک ویروس زیستی، بلکه با ویروسی از جنس خشونت و تجاوز علیه ملت ایران مواجه بوده‌ایم. ما امروز تجربه شش دوره نمایشگاه مجازی را پشت‌سر داریم؛ بنابراین، با یک تجربه خام و آزمون‌وخطای اولیه مواجه نیستیم.

متن کامل

یادداشت
محمدجعفر محمدزاده | نویسنده و پژوهشگر

خلیج فارس در شاهنامه؛ نامی ریشه‌دار در حافظه ایران

شاهنامه حکیم ابوالقاسم فردوسی افزون بر جایگاه ادبی و حماسی، یکی از مهم‌ترین منابع بازتاب‌دهنده بخش‌های مهمی از هویت تاریخی و جغرافیایی ایران است. هرچند بخش بزرگی از این اثر به روایت‌های اساطیری اختصاص دارد و نباید انتظار انطباق کامل آن با جغرافیای امروز را داشت اما همین روایت‌ها حامل نشانه‌هایی روشن از درک ایرانیان از سرزمین و مرزهای خود در طول تاریخ است. در این میان «خلیج فارس» به‌عنوان یکی از عناصر ماندگار این جغرافیا، جایگاهی برجسته در این اثر دارد.

در شاهنامه، مفاهیمی چون «ایران» و «ایران‌زمین» به‌تدریج شکل می‌گیرند و به حوزه‌ای تمدنی اشاره دارند که از شرق تا غرب و از شمال تا جنوب گسترده است. این گستره نه‌فقط یک قلمرو سیاسی بلکه یک پیوستار فرهنگی و تاریخی است. در توصیف مرزهای جنوبی این سرزمین، فردوسی به‌صراحت از «دریای پارس» نام می‌برد که با گذر زمان همچنان پایدار مانده است:

ز شهر کجاران به دریای پارس
چه گوید ز بالا و پهنای پارس

این تعبیر تنها یک اشاره شاعرانه نیست بلکه بازتاب‌دهنده نامی است که قرن‌ها در متون گوناگون ـ از ادبیات فارسی گرفته تا منابع جغرافیایی و تاریخی جهان اسلام ـ به‌کار رفته.

«دریای پارس» در شاهنامه همان «خلیج فارس» امروز است که در بسیاری از منابع کهن عربی و کتاب‌های حدیث به‌صورت «بحر فارس» ثبت شده و نشان‌دهنده رواج گسترده و تاریخی آن است.

اهمیت این نام زمانی روشن‌تر می‌شود که آن را در بستر مفهوم «ایران‌زمین» در شاهنامه بررسی کنیم. این مفهوم که معادل «ایرانشهر» در سنت‌های ساسانی است، گستره‌ای از قفقاز و فرارودان تا کرانه‌های جنوبی یعنی خلیج فارس و حتی اقیانوس هند را دربرمی‌گیرد. به بیان دیگر، خلیج فارس نه حاشیه‌ای دورافتاده بلکه بخشی از هسته جغرافیایی و هویتی ایران در روایت فردوسی است. در داستان تقسیم جهان میان فرزندان فریدون نیز این جایگاه به‌روشنی دیده می‌شود. در این روایت، بخش میانی جهان ـ که به ایرج می‌رسد ـ شامل سرزمینی است که از فرارودان تا دریای پارس امتداد دارد. از همین جا «ایران» به‌عنوان نام این حوزه تثبیت می‌شود؛ حوزه‌ای که خلیج فارس یکی از مرزهای طبیعی و شناخته‌شده آن است.

از سوی دیگر، حضور مداوم پهلوانانی که برای «ایران» می‌جنگند نشان می‌دهد این سرزمین صرفا یک محدوده سیاسی نیست بلکه یک هویت یکپارچه است. در چنین چارچوبی، عناصر جغرافیایی مانند خلیج فارس نیز به بخشی از این هویت بدل می‌شوند؛ عناصری که نام و جایگاه‌شان در حافظه تاریخی ملت‌ها تثبیت می‌شود و به‌سادگی دگرگون نمی‌گردد. بنابراین اشاره فردوسی به «دریای پارس» را باید فراتر از یک توصیف ادبی دانست. این نام بازتاب یک سنت دیرینه است که در طول سده‌ها، در زبان‌ها و فرهنگ‌های مختلف تکرار و تثبیت شده. شاهنامه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین متون هویتی ایران، گواهی روشن بر دیرینگی و اصالت نام «خلیج فارس» است؛ نامی که ریشه در تاریخ، فرهنگ و حافظه جمعی یک تمدن دارد.

قاب

«مین‌های بازی دراز» منتشر شد

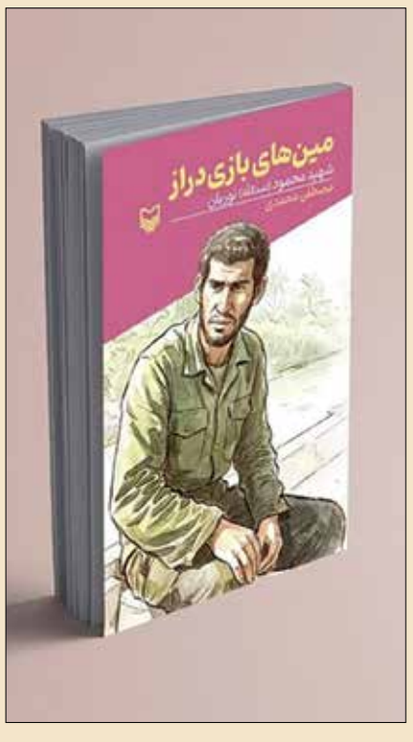

کتاب «مین‌های بازی‌دراز»، پنجاه و نهمین جلد از مجموعه «قصه فرماندهان» توسط انتشارات سوره مهر روانه بازار نشر شد. این اثر به قلم مصطفی محمدی، به روایت زندگی شهید محمود (عبدالله) نوریان بنیان‌گذار و فرمانده گردان تخریب لشکر ۱۰ سیدالشهدا (ع) می‌پردازد. شهید نوریان که از مبارزان پیشگام انقلاب و همرزم شهیدان شاه‌آبادی و اندرزگو بود، نقشی کلیدی در عملیات بازی‌دراز و مبارزه با عناصر ضدانقلاب ایفا کرد. این کتاب با تمرکز بر نبوغ نظامی وی در واحد مهندسی، دریچه‌ای نو به تاریخ دفاع مقدس می‌گشاید.

مستند

روایت مستند از کارنامه شهید لاریجانی

تصویربرداری مستند بلند زندگی شهید علی لاریجانی سیاستمدار فقید و رئیس سابق قوه مقننه، به کارگردانی عارف افشار و تهیه‌کنندگی محسن یزدی آغاز شد. این اثر که در مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی تولید می‌شود، به واکاوی ابعاد مختلف شخصیتی، دیدگاه‌های موافقان و مخالفان و کارنامه سیاسی ـ فرهنگی وی می‌پردازد. بخش مهمی از این مستند شامل آخرین گفت‌وگوی مفصل با دکتر لاریجانی پیش از آغاز جنگ رمضان و شهادت وی در اسفند ۱۴۰۴ است؛ مصاحبه‌ای که در آن به تحلیل بحران‌های پیش رو و فضای جامعه پرداخته شده است. لاریجانی که سوابق مدیریتی درخشانی همچون ریاست سازمان صداوسیما، وزارت فرهنگ و ۱۲ سال ریاست مجلس را در کارنامه داشت، همراه فرزندش در راه خدمت به میهن به شهادت رسید. عارف افشار که پیشتر مستندهایی چون «برزخی‌ها» و پرتره ناطق نوری را ساخته است، در این پروژه تلاش دارد با نگاهی جامع، میراث ارزشمند سیاسی این عضو سابق شورای انقلاب فرهنگی را به تصویر بکشد.

رویداد

ثبت نام آزمون‌های مهارتی هنری

مدیرکل دفتر توسعه آموزش‌های فرهنگی ـ هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از آغاز ثبت نام چهل و نهمین آزمون مهارتی ادواری و دومین آزمون مهارت‌های آزاد در حوزه فرهنگ و هنر خبر داد. محمدحسین اسماعیلی با اعلام این خبر اظهار داشت که متقاضیان می‌توانند از ۱۳ تا ۲۳ اردیبهشت با مراجعه به سامانه‌های مربوطه نسبت به ثبت نام خود اقدام کنند. براساس زمان‌بندی اعلام شده، آزمون‌های عملی از ۱۷ تا ۲۹ خرداد و رقابت‌های نظری از ۲۶ تا ۲۹ همین ماه برگزار خواهد شد. متقاضیان آزمون‌های ادواری (افراد بالای ۱۶ سال) باید از طریق سامانه honar-azmoon.ir و هنرجویان آموزشگاه‌های آزاد از طریق سامانه sanjeshehonar.ir اقدام نمایند. پذیرفته‌شدگان در صورت کسب حدنصاب نمره ۱۰ در بخش نظری و ۱۴ در بخش عملی، گواهینامه معتبر مهارتی دریافت خواهند کرد. لیست رشته‌های مصوب و استانداردهای آموزشی در دفترچه راهنمای موجود در سامانه‌ها بارگذاری شده است.

نوبت سوم
شرکت آب و فاضلاب استان تهران
دعوت به همکاری
شرکت آب و فاضلاب استان تهران در نظر دارد از طریق شرکت‌های پیمانکاری برای فعالیت‌های برون سپاری شده در قالب قرارداد حجمی در مناطق مختلف جغرافیایی استان تهران از طریق برگزاری آزمون کتبی، مصاحبه و گزینش از بین متقاضیان حائز شرایط مندرج در آگهی پذیرش برای مشاغل تکنسین بهره‌برداری از مخازن و چاه‌ها تکنسین بهره‌برداری از تصفیه‌خانه آب، تکنسین نگهداری و تعمیرات، تکنسین آزمایشگاه و کنترل کیفی آب، کارگر فنی راننده خودروی سنگین دعوت به همکاری نماید.
داوطلبان می‌توانند جهت آگاهی از شرایط ثبت‌نام و کسب اطلاعات بیشتر از روز دوشنبه مورخ ۱۴۰۵/۰۲/۰۷ به وب سایت آزمون پژوهشگاه نیرو به نشانی azmoon.nri.ac.ir مراجعه نمایند.